

Emili Mira i López.

El test de Mira

L'epònim

Test de Mira. Prova, d'expressió gràfica, que es proposa detectar el que es pot anomenar la fórmula actitudinal de l'individu que s'examina amb aquesta prova; és a dir, les seves tendències fonamentals de reacció, constituents de les seves peculiaritats de temperament i caràcter¹. Es coneix també com Psicodiagnòstic miokinètic, PMK, Test miokinètic d'E. Mira i López i Prova grafo-expressiva d'Emili Mira i López.

Emili Mira i López, l'home

Emili Mira i López (Figura 1) va néixer el 24 d'octubre de 1896 a Santiago de Cuba, on el seu pare, Rafael Mira Merino, granadí, estava destinat com a metge major de Sanitat Militar. El juliol de 1898, en perdre Espanya la guerra de Cuba, la família es traslladà a la Corunya i el 1902 s'instal·là definitivament a Barcelona¹. Emili Mira va créixer, va estudiar i es va formar a Barcelona i es va considerar sempre català.

El 1917, amb només 20 anys, es va llicenciar en medicina a la Universitat de Barcelona, obtenint premi extraordinari, i es doctorà a Madrid el 1922, també amb premi extraordinari (1923), amb la tesi *Las correlaciones somáticas del trabajo mental*, primer treball de psicologia experimental realitzat a Espanya^{1,2}.

Durant l'època d'estudiant (1914-1917), com alumne intern, freqüentà el laboratori de l'Escola de Fisiologia de Barcelona, dirigit per August Pi-Sunyer, on va rebre influències del pensament positivista, els mètodes del qual emprà i que li donà una visió genètica i evolutiva dels organismes i una concepció unitària i funcional d'aquests organismes (unitat psicofísica del l'individu).

Figura 1. Emili Mira i López (1896-1964).

Des dels inicis de la seva activitat professional es va dedicar ja a la psiquiatria i a la psicologia. Va tenir un paper molt important en la introducció de l'orientació professional al nostre país. El 1918 obtingué, per oposició, una plaça de metge intern a l'Hospital Clínic i el 1919 (any en què es va casar amb Pilar Campins i Garriga –anys més tard, el 1945, es divorcià i es casà amb Alice Galland Berthout) va guanyar, també per oposició, la plaça de director del Laboratori de Psicologia. Durant 1920 visità diversos laboratoris de psicologia experimental i fisiologia de França, Gran Bretanya, Bèlgica, Alemanya i Itàlia, pensionat per l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona^{1,2}.

El 1923 va ser un dels fundadors de la Unió Socialista de Catalunya i, fins el 1927, va impartir cursos gratuïts per a treballadors a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona.

El 1926 passà a dirigir l'Institut d'Orientació Professional de Barcelona, que depenia de l'Escola del Treball de la Diputació i que el 1928 passà a dependre del Govern central i, el 1931, del Govern català amb el nom d'Institut Psicotècnic de la Generalitat^{1,2}; en aquest institut, que amplià llavors les seves funcions, es va crear una

secció de psicopedagogia, amb la finalitat, entre d'altres, de connectar amb els moviments de renovació pedagògica (Escola Nova) que s'estaven produint a Catalunya (Mira, amb el filòsof J. Xirau, dirigí la *Revista de Psicologia i Pedagogia*, on per primera vegada emprà el neologisme *psicopedagogia* al nostre país). Aquest institut tingué molt ressò arreu d'Europa i s'hi va realitzar una intensa activitat investigadora que es va estroncar el gener de 1939.

Mira va ser un dels introductors dels corrents psiquiàtrics alemanys a Espanya i de les teories psicoanalítiques. Així, el 1926 va publicar *El psico-anàlisi* (Figura 2), una *Monografia Mèdica* que es reedità el 1935¹⁻³.

Amb A. Pi-Sunyer, B. Rodríguez Arias i J. Viardell, va ser codirector i propietari de la casa mèdica de repòs Bonavista, a Sant Just Desvern (1927)^{1,2}. Ja en aquell temps, va ser convidat en nombroses ocasions a donar cursos i conferències als Estats Units (1929, 1933)⁴.

La seva activitat docent fou molt destacada i el 1933 ocupà, escollit per unanimitat del claustre de professors, la primera càtedra de psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquesta va ser la primera càtedra d'aquesta

especialitat en la història de la Universitat espanyola¹. Posteriorment, va formar part del tribunal examinador convocat per proveir la primera càtedra de psiquiatria a Madrid. També el 1933 va ser designat professor de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia, on impartí tres assignatures: psicologia infantil, psicopatologia infantil i psicotècnica educativa.

Aquell mateix any fundà, amb Alfred Strauss i Jeroni de Moragues, la primera clínica d'observació i tractament per a trastorns de conducta infantil d'Espanya, La Sageta, dotada dels mitjans més moderns i que va funcionar fins el 1936 en què va ser completament destruïda a l'inici de la Guerra Civil.

El 1935 fou nomenat director del Sanatori Psiquiàtric de Sant Boi de Llobregat (secció dones). Durant la Guerra Civil va ser director de l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, que depenia de la Generalitat de Catalunya, i el 1938 va ser nomenat cap dels serveis psiquiàtrics de l'Exèrcit de la República Espanyola pel Ministeri de Defensa Nacional¹. Durant la guerra constituí un grup de 32 psiquiatres que distribuï en els cinc fronts existents (Centre, Extremadura, Sud, Llevant i Est); l'hospital psiquiàtric se situava a la rera guarda (a uns 200 km) i a uns 30 km del front se situaven centres psiquiàtrics de prefront on s'atenia els ingressats un màxim de deu dies⁵.

Amb la derrota republicana, el 1939 s'exilià uns mesos a França (primer va marxar la família, ja que ell es va quedar a Catalunya gestionant l'evacuació dels malalts al seu càrrec) i, poc després, es traslladà amb tota la família a Londres, on gaudí d'una beca del *Maudsley Hospital*, on va seguir investigant i va presentar el test que portaria el seu nom. Va donar una sèrie de conferències a diverses universitats americanes (als Estats Units i a Cuba) i el 1940 es traslladà a l'Argentina; allí treballà com a psiquiatre i impartí nombrosos cursos i classes a diferents facultats de Buenos Aires i a la Universitat de Rosario¹. El 1942 va ser convidat com a *Salmon Lecturer* per l'Acadèmia de Nova York i va ser escollit Científic de l'Any, en reconeixement a la seva contribució al desenvolupament de la psiquiatria.

A Amèrica del Sud desenvolupà una intensa activitat assistencial, docent i científica⁴. Així,

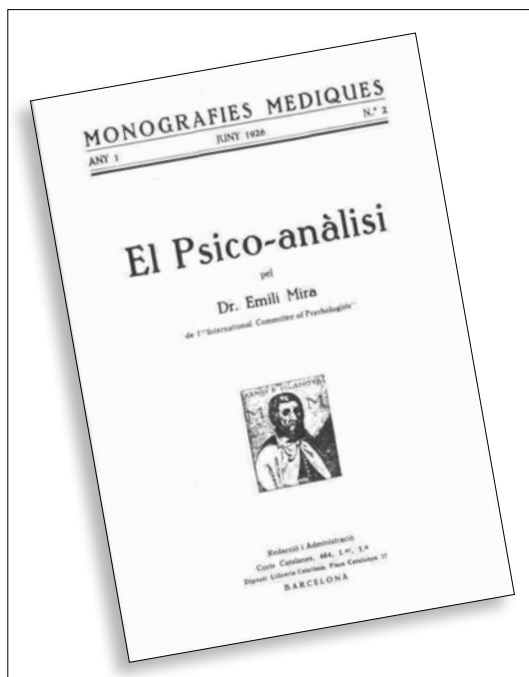

Figura 2. Portada de *El psico-anàlisi* d'Emili Mira (1926).

va ser director dels *Servicios Psiquiátricos y de Higiene Mental* de la província de Santa Fe (Argentina) (1943), fundador i director d'un institut d'orientació professional a Montevideo (Uruguai) (1944) i el Govern de l'estat de Sao Paulo (Brasil) (1945) el contractà per impartir cursos de formació de tècnics en orientació professional. Com a conseqüència d'aquesta última activitat fou contractat com a director fundador de l'Institut d'Orientació Professional de Rio de Janeiro (1946)¹, càrrec que ocupà fins la seva mort i compaginà amb una gran activitat científica i docent, ja que impartí cursos a moltes universitats sud-americanes i assistí a molts congressos de psicologia i psiquiatria^{1,4}.

Va ser secretari de l'Associació Brasileira de Psicotècnia (1950) i vicepresident per a la regió atlàntica de la Societat Interamericana de Psicologia (1955). Reorganitzà el Departament de Psicologia de la Universitat de Veneçuela (1958); com a expert de la UNESCO, donà cursos a la Universitat Nacional de La Plata (Argentina) (1960), etc. Morí el 16 de febrer de 1964 a causa d'un infart (ja n'havia patit un anteriorment); havia tornat a Petrópolis (Brasil), després d'impartir un curs intensiu sobre psicologia mèdica a la Facultat de Medicina de la Universitat Nacional de Cuyo, a Mendoza (Argentina).

Els anys de la dictadura franquista, Emili Mira va ser ignorat a Espanya i, a causa del seu pasat republicà, se'l va difamar en moltes ocasions^{4,6}. El 1972, però, gràcies a l'esforç i empena del doctor Joan Obiols, catedràtic de psiquiatria de la Universitat de Barcelona, se li va organitzar un primer homenatge al que seguiren molts més reconeixements en dates posteriors. El 1993 es va donar el seu nom a una plaça de Barcelona i la Universitat va publicar un llibre sobre la seva vida i obra. El 1996 es va celebrar el seu centenari a Madrid i a Barcelona, amb diversos actes que comptaren amb la participació dels col·legis de psicòlegs i les facultats de psicologia i de medicina d'ambdues ciutats. Es va publicar també una carta d'adhesió a la premsa diària signada per dues-centes personalitats tant del món de la psiquiatria i la medicina com de la cultura⁷. El 1999, el I Congrés Català de Salut Mental portà el nom de Memorial Emili Mira i López i, des de llavors,

una placa commemorativa recorda, a la Rambla de Catalunya 35, que el doctor Mira va viure allí abans de marxar a l'exili⁸. Més recentment, s'ha donat el nom de "Dr. Emili Mira i López" als Centres Assistencials del Recinte Torribera, a Santa Coloma de Gramenet.

La seva obra escrita és molt extensa i publicada molts articles i llibres, primer al nostre país i, després de la Guerra Civil, sobretot a Brasil i Argentina. Un recompte realitzat el 1992⁴ assenyalava un total de 313 obres (254 articles o monografies i 59 llibres; dels quals, 153 durant el període 1916-1938 i 160 entre 1939 i 1965).

Entre els llibres trobem *El Psicoanàlisi* (1926), *Manual de psicología jurídica* (1932), *Manual de psiquiatria* (1935), *Problemas psicológicos actuales* (1940), *Psicología evolutiva del niño y del adolescente* (1941), *Manual de psicoterapia* (1942), *Los fundamentos del psicoanálisis* (1943), *Instantáneas psicológicas* (1943), *Psychiatry in war* (1943, es va traduir al castellà –*La psiquiatria en la guerra*– l'any següent), *Higiene mental del mundo de postguerra* (1945), *Manual de orientación profesional* (1947), *El niño que no aprende* (1947), *Cuatro gigantes del alma* (1947), *Psiquiatria básica* (1948), *Cómo estudiar y cómo aprender* (1948), *Psicología militar* (1950), *Le Psychodiagnostic miocinétique* (1951, diverses edicions fins l'any 1964), *Psicología experimental* (1955), *Guía de la salud mental* (1956), *Compendio de psiquiatria* (1958), *Factores psicológicos de la productividad* (1961), *Hacia una vejez joven* (1961), *As vocações e como descobri-las* (1963), *Doctrinas psicoanalíticas* (1963) i *Psicología de la vida moderna* (1963). Després de la seva mort es van publicar encara tres llibres seus: *Futbol e psicologia* (1964), *El pensamiento* (1966) i *Manual de psicología general* (1969).

Va ser cofundador (1924) i director, juntament amb B. Rodríguez Arias de la *Revista Médica de Barcelona*.

Coneixia bé diversos idiomes, entre ells el francès, l'anglès, l'alemany i el portuguès, i ja des de molt jove va traduir nombroses obres d'altres autors; així, per exemple, ja el 1924 traduí de l'alemany *Psicología per a mestres*, d'O. Lipmann.

Entre altres càrrecs a societats i acadèmies de casa nostra, va ser secretari de l'Acadèmia

de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1925) i secretari general de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques (1928).

El test de Mira

El test de Mira¹ és una prova o reactiu mental, d'expressió gràfica, que es proposa detectar el que es pot anomenar la fórmula actitudinal de l'individu (el que es podria anomenar "el seu esquelet psíquic"), és a dir: les seves tendències fonamentals de reacció, constituents de les seves peculiaritats de temperament i caràcter. Amb aquest test, Mira buscava una prova que no pogués ser objecte de frau o simulació per part de l'individu examinat. En paraules d'ell mateix¹: *"...col·locant els subjectes en una situació experimental en què no només no puguin percebre la finalitat que es persegueix amb la investigació, sinó que tampoc siguin capaços de controlar el rendiment o la resposta, ja que aquesta s'obté en condicions tècniques naturals lligades a una de les zones més profundes del psiquisme: la miopsiquis". "El seu fonament teòric és allò que es coneix com a teoria motriu de la consciència, d'acord amb la qual tota intenció o propòsit de reacció s'acompanya d'una modificació del to postural que tendeix a afavorir els moviments destinats a l'obtenció de l'objectiu i a inhibir els moviments contraris"*.

En la prova s'utilitza un quadern de sis pàgines numerades en les que estan impresos traçats que haurà de realitzar el subjecte: lineogrames, ziga-zagues, escales i cercles, cadenes, paral·leles egocífugues i lletres U verticals, paral·leles egocípètes i lletres U sagitals. Tot i que és un test de personalitat, el subjecte ho desconeix. La prova, que es du a terme en dues sessions, inclou proves en les que el subjecte ha de repassar les línies dels dibuixos impresos als fulls (que en ocasions no veu ja que se li col·loca una pantalla al davant dels ulls), tant amb la mà dreta com amb l'esquerra o amb les dues juntes, en plans horitzontals i verticals. Cadascuna de les figures que conformen el test es relaciona amb algun aspecte de la personalitat. La mesura, mil·límetrada, de les desviacions, que es compara

amb taules de coeficients, permet establir un diagnòstic que comprèn gran quantitat de trets personals, tant normals com patològics¹.

Mira va presentar el seu test, conegut també com *Psicodiagnòstic miokinètic* o PMK (*"diagnòstic psicològic per mitjà dels moviments musculars"*), davant la *Royal Academy of Medicine* de Londres l'octubre de 1939¹ amb el títol *The M.P.D. A new device for detecting the conative trends of personality*. Als anys 1940 aquest test es va divulgar i es va començar a utilitzar àmpliament a Amèrica del Sud (Argentina, Uruguai, Brasil); durant la dècada següent va ser traduït i publicat en altres idiomes i el seu ús es va generalitzar en molts països.

El test de Mira s'ha fet servir molt en el camp de la selecció professional, en psicologia clínica, en psiquiatria i en educació. Entre les qualitats de la seva aplicació es troba la fiabilitat per descobrir el temperament agressiu en l'individu examinat (d'especial interès en l'àmbit jurídic)¹. En els últims anys, les noves tecnologies han permès la digitalització dels resultats de la prova, la qual cosa agilita enormement la interpretació dels resultats.

Altres aportacions d'Emili Mira

Emili Mira va contribuir a introduir a Espanya la psicologia experimental, la psicologia jurídica, el pensament dels psiquiatres alemanys i, molt especialment, les teories psicoanalítiques^{3,8}. En aquest sentit, durant els anys 1930 va facilitar la instal·lació de psicoanalistes europeus a Barcelona que, fugint del nazisme, s'establiren a la ciutat com a refugiats polítics, i va introduir els mètodes psicoanalítics als centres psiquiàtrics que ell dirigia¹. Mira va aprofundir molt en la psicoanàlisi (que estudià directament de l'obra en alemany de Freud) i en distingir tres dimensions, com a mètode d'exploració, com a doctrina i com a teràpia.

Emili Mira va ser també, com s'ha comentat més amunt, l'introduïdor a Espanya de l'orientació professional. Va idear tests, proves i aparells de mesura, com el perceptotaquímetre per a la selecció de conductors de vehicles i l'axistèrometre, precursor del test de psicodiagnòstic miokinètic (test de Mira), que es va fer servir en

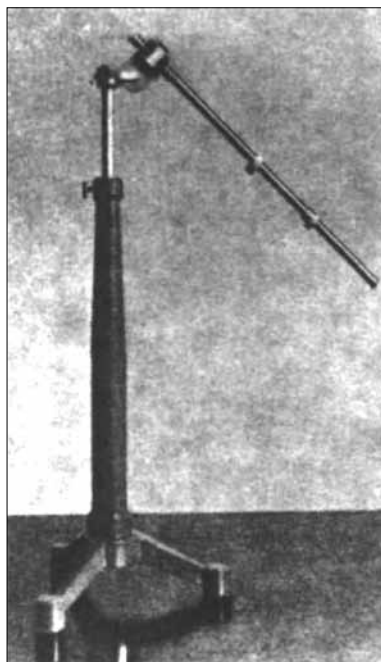

Figura 3. L'axistereòmetre de Mira⁵.

la selecció d'aviadors republicans⁵ (Figura 3). La seva obra més rellevant en aquesta àrea és el *Manual de orientación profesional*, publicat a Buenos Aires el 1947.

També va ser un pioner en la psicologia i en l'orientació psicològica en els esports (ja el 1937 publicà *Influència de la cultura física en la formació ètica de la joventut*). Considerava que l'orientació psicològica és tant necessària per l'elecció de l'esport com per la de la professió i reclamava la necessitat de l'orientador esportiu (metge, psicòleg o tècnic d'educació física) per tal que cada persona, en funció de la seva tipologia biològica i el seu tremp psicològic, practiqui l'esport que més convingui a les seves característiques sempre, però, amb mires a l'assoliment d'una formació integral i equilibrada. Especialment interessants foren els seus treballs sobre psicologia i futbol, on proposa l'examen psicotècnic dels equips de futbol, destacant la missió del capità i de l'entrenador, analitza les diferents aptituds de cada tipus de futbolista i, fins i tot, es preocupa per la psicologia dels espectadors que acudeixen en massa als estadis².

La Guerra Civil, indubtablement, va influir en el desenvolupament de la psiquiatria en el nostre

país. Mira va ser un dels seus màxims representants. Poc després, plasmà les seves idees i la seva experiència a *La psiquiatria en la guerra*⁵. Per a Mira, el psiquiatre, en situacions de guerra és, sobretot, un ciutadà amb unes obligacions que, com a metge, ha de complir: alleujar uns patiments, afavorir la recuperació dels combatents, prevenir el seu defalliment i oferir al comandament totes les possibilitats disponibles per guanyar la guerra. Durant aquell període va descriure una sèrie de prop de 100 casos d'una forma d'ansietat maligna d'evolució fatal (psicorexi), que publicà al *British Medical Journal*⁹. Altres aspectes que el preocuparen foren la simulació de casos de neurosi entre els soldats i la prevenció i eradicació de l'alcoholisme entre els combatents (va fer, fins i tot, una pel·lícula sobre els efectes de l'alcohol al fetge com a mètode persuasiu per projectar al front) així com l'estudi de la por en situacions de conflicte armat (un treball seu publicat a *Revista de Sanidad de Guerra* el 1938 el reproduiria *The Lancet* l'any següent)⁵.

Mira va defensar la unitat psicossomàtica i propugnà la concepció psicobiosocial de la persona, destacant la importància de l'entorn familiar en el desenvolupament de les neurosis. En aquest sentit, fou pioner en la utilització de la teràpia familiar a Espanya (preconitzava la necessitat de sotmetre tot el nucli familiar a un mateix pla de tractament) i, després i ja a Llatinoamèrica, destacà la importància de l'ambient social. Són paraules seves (citem textualment a partir de la biografia escrita per la seva filla, Montserrat Mira)¹: "*No hi pot haver individu sa en una societat malalta*". Mira va definir el malalt com "*tot aquell individu que pateix o fa patir*", i considerà que l'objectiu de la medicina és la supressió del patiment. En aquest sentit, prenen una gran rellevància la somatoteràpia (teràpia del cos) que, segons Mira, ha d'actuar en estreta relació amb la psicoteràpia (teràpia de la ment) per tal de restablir la salut. Així, unificava la medicina amb la psicologia i considerava la psiquiatria com una branca d'aquestes dues que s'ocupava de "*les perturbacions morbosos de l'activitat psíquica (implícites o explícites) amb la finalitat de corregir-les*"¹. Anant més enllà encara, propugnà la que denominava medicina integral o eubiàtrica,

la medicina que ensenya a viure bé: la salut deriva d'una harmonia en el funcionament de tots els òrgans; així, dins del camp de la medicina entren totes les ciències que es poden relacionar amb el benestar humà i han de participar-hi professionals tan diversos com ara metges, advocats, pedagogs, economistes, sociòlegs i polítics.

En la seva activitat al capdavant d'institucions psiquiàtriques va aconseguir moltes millores en l'assistència psiquiàtrica a tots els nivells i va prendre en consideració l'assistència en serveis psiquiàtrics oberts, a més dels tancats. En psiquiatria, la seva obra escrita més rellevant és el *Tratado de psiquiatria*, publicat el 1935 a Barcelona, reeditat a Buenos Aires el 1942, ampliat a dos volums, i el 1955 ja en quatre volums (va ser traduït també al portuguès); aquest tractat va ser llibre de referència per a molts psiquiatres durant dècades.

També insistí en la necessitat que els jutges tinguessin coneixements de psicologia i defensa que és més important prevenir el delicte que castigar-lo. Mira creia que era molt important inculcar una consciència moral en el nen i que l'educació és fonamental per aconseguir una societat millor. En aquest sentit va ser també un dels pioners en publicar el 1932 el *Manual de psicología jurídica*, dirigit a juristes, on assenyalava que l'objectiu principal d'aquesta disciplina ha de ser la prevenció de la delinqüència i la readaptació social dels delinqüents, oferint ajuda correctiva i no tan sols sancions punitives. Obra prohibida pel franquisme, es va reeditar a Buenos Aires el 1945 –se'n

van fer edicions fins el 1975– i es va traduir al francès, al portuguès i a l'italià¹.

Referències bibliogràfiques

1. Mira M. Emili Mira i López. L'investigador de la personalitat humana. Barcelona: Diputació de Barcelona, Àrea de Salut Pública i Consum; 2004.
2. Vilanou C, Laudo X. Emili Mira i els orígens de la psicologia de l'esport. Textos de Cultura i Esport 2. Barcelona: Consell General de l'Esport, Generalitat de Catalunya; 2004.
3. Lázaro JS. El psicoanálisis de Freud en la obra de Emilio Mira y López (1921-1936). Rev Asoc Esp Neuropsiquiatría. 1986;6:636-49.
4. López Franco E. Proyección de Mira y López en América Latina y desde América Latina. Una aproximación a su persona. Revista Complutense de Educación. 1997;8:129-43.
5. Carreras Panchón A. Los psiquiatras españoles y la guerra civil. Medicina e Historia. 1986;(13):I-XVI.
6. García García E, Carpintero Capell H, Arbulu E. Las acusaciones contra Emilio Mira y López: un episodio lamentable en la historia de la psicología. Rev Historia Psicología. 1992;13:459-70.
7. Manifiesto de adhesión al centenario del nacimiento del Dr. Emilio Mira y López, firmado por más de 200 científicos, intelectuales, artistas y políticos españoles y publicado en diarios catalanes el 24 de octubre de 1996. (Accés el 10 de gener de 2007). Disponible a: <http://www.montserratmira.com/centenario.htm>.
8. Lázaro JS. La recepción de Freud en la cultura española (1893-1983). Medicina e Historia. 1991;(41):I-XVI.
9. Mira y López E. Psychiatric experience in the Spanish war. Br Med J. 1939;1:1217-20.